IL-FIGURA TA' PILATU FL-EVANĠELJU SKONT SAN ĠWANN

Rev Dr Martin Micallef OFMCap

Flimkien ma' Pietru u Ġuda, Pilatu hu fost l-aktar karattri komplessi li jagħmlu parti minnarrattiva tal-Evanġelju skont San Ġwann.[1] Fid-djalogu tiegħu ma' Ġesù, Pilatu ma jifhimx il-kliem ta' Ġesù meta jafferma li hu sultan; jirrifjuta l-verità salvivika li kien qed joffri Ġesù; filwaqt li kien konvint li Ġesù kien bla ħtija, tant illi pprova jeħilsu. Fl-istess ħin, Pilatu juża

lil Ġesù biex jirredikola lil-"Lhud." F'dan l-artiklu se nippruvaw inqabblu l-preżentazzjoni ta' Pilatu fl-Evanġelju ta' San Ġwann ma' għejun storiċi oħra li mhumiex bibliċi u naraw x'nistgħu noħorġu dwar il-preżentazzjoni tal-karattru tiegħu.

Pilatu fil-letteratura storika

Ponzju Pilatu kien ir-rappreżentant ta' Ruma fil-Lhudija bejn is-snin 26 sa 36/37 W.K. Il-kitbiet ta' *Josephus* u *Philo* juru biċ-ċar li Pilatu ma kienx iħobb jew inkella ma fehemx lil-Lhud. F'dawn il-kitbiet insibu rrakkuntati numru ta' stejjer li jitkellmu mill-konflitt ta' Pilatu mal-Lhud. Jidher li ftit wara l-wasla tiegħu fil-Lhudija fis-sena 26W.K., *Josephus* jikteb[2] li Pilatu ġab f'Ġersusalemm standarti Rumani bil-figura tal-Imperatur. Il-Lhud marru f'Ċesarija sabiex jitolbu lil Pilatu jneħħi dawn ix-xbihat, imma Pilatu m'għamel xejn għal ħamest ijiem. Meta fis-sitt jum, Pilatu hedded lil-Lhud bil-mewt immedjata jekk huma ma jirtirawx, kien hu stess li ċeda meta ra d-determinazzjoni tal-Lhud li kienu lesti jmutu għall-kawża tagħhom. B'hekk tneħħew dawn l-istandarti.

F'okkażjoni oħra, *Josephus* jikteb kif Pilatu ħataf il-fondi li kienu jiġu mit-teżor tat-tempju sabiex jibni akwedot f'Ġerusalemm,[3] xi ħaġa li waslet sabiex il-Lhud jirrabbjaw u jipprotestaw. F'din is-sitwazzjoni, Pilatu minflok ma sejjaħ b'mod miftuħ it-truppi Rumani, ordna operazzjoni bil-moħbi li fiha s-suldati li kienu libsin bi lbies ċivili infiltraw fil-folla li kienet qed tipprotesta, lesti biex jidorbu lil din il-folla bi bstaten aktar milli bix-xwabel. Minkejja dan, għas-sinjal ta' Pilatu, it-truppi marru lil hemm mill-ordnijiet li kellhom, u qatlu numru kbir ta' Lhud.[4]

Inċident ieħor seħħ meta Pilatu kien diġà gvernatur għal xi żmien. *Philo*[5] jirrakkonta kif Pilatu kien waqqaf tarki votivi tad-deheb bl-isem, għalkemm mhux bix-xbieha, tal-Imperatur fil-palazz ta' Erodi f'Ġerusalemm. Meta l-Lhud talbu sabiex jitneħħew dawn it-tarki, Pilatu webbes rasu ma riedx. Meta mbagħad xi Lhud prominenti kitbu lill-Imperatur, Tiberju rrabja u ordna li Pilatu immedjatament kellu jneħħi dawn it-tarki u jitrasferihom għat-tempju ta' *Augustus* f'Ċesarija. Skont *Philo*, l-intenzjoni ta' Pilatu ma kinetx wisq li jonora lill-Imperatur, daqskemm li

jdejjaq lil-Lhud billi b'mod intenzjonat ried jivjolenta l-użanzi tagħhom.[6]

Pilatu u Ġesù

Bħala l-aġent maħtur minn Ruma fil-Lhudija, Pilatu kien responsabbli tat-truppi awżiljarji Rumani stazzjonati f'Ċesarija, fil-Galilija, b'armata f'Ġerusalemm. Madanakollu, xi drabi huwa kien joqgħod f'Ġerusalemm, speċjalment matul il-festa tal-Għid, biex ikollu kontroll tas-sitwazzjoni. Pilatu ma jingħata l-ebda titlu fl-Evanġelju skont San Ġwann[7] u jissemma biss fir-rakkonti tal-passjoni, jiġifieri fil-kapitli 18 u 19 ta' dan l-Evanġelju. Hawnhekk Pilatu jitkellem ma' Ġesù u mal-"Lhud"[8] li jressqu lil Ġesù quddiemu sabiex jiġi pproċessat.

Fir-rigward tal-proċess ta' Ġesù quddiem Pilatu fi Ġw 18:28-19:16a, l-Evanġelista organizza b'reqqa kbira d-djalogu bejn Pilatu u "l-Lhud", u bejn Pilatu u Ġesù, b'mod illi dawn jalternaw bejniethom. Strutturalment, dan l-episodju hu magħmul minn seba' xeni, fejn Pilatu narawh "dieħel" u "ħiereġ" mill-palazz fil-bidu ta' kull xena. Fl-ewwel, it-tielet, fil-ħames u fis-seba' xena, Pilatu "joħroġ barra" mill-palazz sabiex jitkellem mal-"Lhud" (18:29; 18:38b; 19:4; 19:13); fit-tieni, fir-raba' u fis-sitt xena, imbagħad, huwa "jidħol ġewwa" fil-palazz sabiex jitkellem ma' Ġesù (18:33; 19:1; 19:9).[9]

Fl-ewwel xena (18:28-32) Pilatu jippreżenta lil Ġesù lil-"Lhud" għalkemm dawn tal-aħħar ma ridux jidħlu fil-pretorju minħabba li din il-ħaġa kienet twassal biex dawn ikunu ritwalment impuri u allura ma kinux ikunu jistgħu jipparteċipaw fl-ikla tal-Għid (v.28). B'mod ironiku, iżda l-azzjonijiet u d-deċiżjonijiet tagħhom dwar Ġesù kienu se jagħmluhom spiritwalment "impuri"; u allura dawn l-istess azzjonijiet tagħhom kienu

se jwasslu biex huma ma jkunux jistgħu jiċċelebraw l-ikla vera tal-Għid li kienet se sseħħ fuq is-salib (ara 1:29; 6:51-55).

Pilatu joħroġ barra sabiex jistaqsihom: "X'akkuża għandkom kontra dan ir-raġel?" (18:29). It-tweġiba tal-"Lhud" - "Li kieku dan ma kienx raġel ħażin aħna ma konniex nagħtuh f'idejk" (v.30) - mhijiex akkuża legali u faċilment Ii tikxef id-dubji tagħhom fuq il-mistoqsija ta' Pilatu. Min-naħa tiegħu, Pilatu, li kien jaf li "il-Lhud" riedu joqtlu lil Ġesù, bħal donnu jibda jinkihom billi jilgħab bl-awtorità li huwa kellu. Hekk turi t-tweġiba tiegħu: "Ħuduh intom, u ġġudikawh intom skont il-liġi tagħkom." Għal dan il-kiem "il-Lhud" iwieġbu: "Aħna m'għandna setgħa noqtlu lil ħadd" (v.31).

Fit-tieni xena (v.33a) meta jerġa' jidħol fil-Pretorju, Pilatu jistaqsi lil Ġesù jekk huwa kienx is-sultan tal-Lhud. Din il-mistoqsija ta' Pilatu turi li huwa kien diġà kellu xi kuntatt mal-"Lhud" qabel l-arrest ta' Ġesù, meta probabbilment huma kienu qalulu li Ġesù kien qed jgħid li hu sultan, akkuża politika ta' tixwix kontra Ruma (ara 19:12). Din il-ħaġa tgħinna nifhmu l-mistoqsija li biha Ġesù jwieġeb lil Pilatu f'18:34. "Dan qiegħed tgħidu int minn moħħok? Jew kienu oħrajn li qalulek dan fuqi?" Pilatu iżda jibqa' 'l bogħod mil-"Lhud" u ma jżommx magħhom filwaqt li jidher li ried jeżamina dan il-każ hu stess. Hekk turi t-tweġiba tiegħu lil Ġesù: "Mela jiena Lhudi? Kien il-poplu tiegħek u l-qassisin il-kbar li tawk f'idejja. X'għamilt?" (v.35).[10]

Lura għall-mistoqsija ta' Pilatu dwar jekk Ġesù kienx sultan, Ġesù jafferma li s-saltna tiegħu ma kinetx ta' din id-dinja. Din it-tweġiba tikkostitwixxi affermazzjoni politika minħabba li Ġesù jagħraf li hu għandu saltna - u allura huwa wkoll sultan - għalkemm din is-saltna tiegħu "mhijiex ta' din id-dinja" u "mhijiex ta' hawn" (v.36). Minkejja li fit-test Grieg il-mistoqsija ta' Pilatu fil-vers 37 -

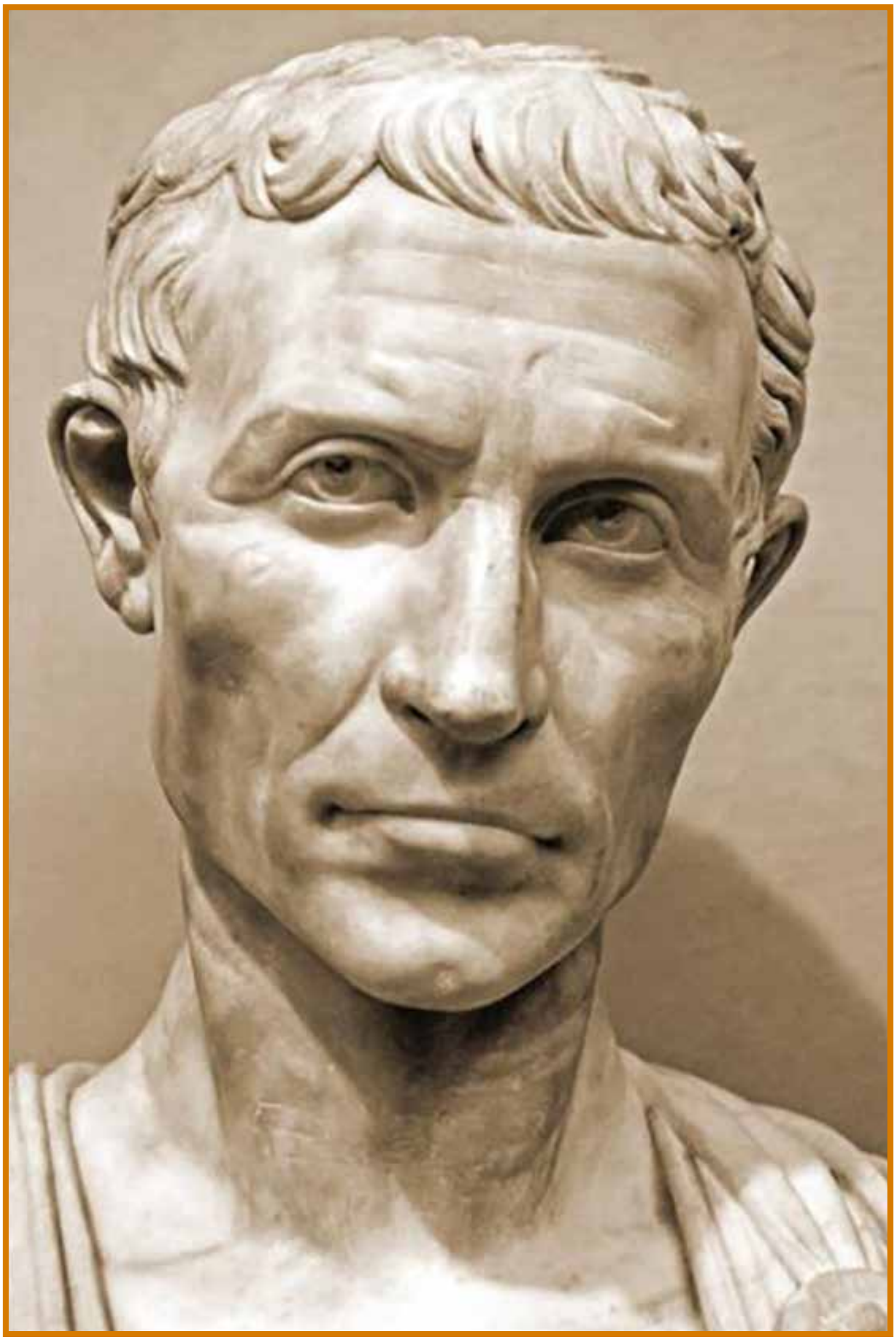

"Mela inti sultan?" - tistenna tweġiba affermattiva, Pilatu probabbilment ikkonkluda li s-saltna ta' Ġesù ma kinetx ta' theddida għal Ruma, tant illi t-tweġiba ta' Pilatu tidher pjuttost arroganti u superjuri minn dik ta' Ġesù.[11] Aktarx minħabba li Ġesù kien jaf li Pilatu kien qed ifittex il-verità, Ġesù jestendi l-istedina impliċita tiegħu biex Pilatu jiskopri l-verità, billi jgħaqqad il-verità li ssalva mat-tagħlim tiegħu. Il-mistoqsija ta' Pilatu "u l-verità x'inhi?" fil-vers 38 mhijiex waħda profonda u ta' min jeħodha bis-serjetà. Minflok din it-tweġiba ta' Pilatu hija biss rimarka indifferenti, tant illi huwa jitlaq immedjatament minn quddiem Ġesù mingħajr ma jieħu tweġiba.

Fit-tielet xena (18:38b-40) Pilatu jerġa' joħroġ barra u jinforma lil-"Lhud" li hu ma jsibx ħtija

f'Ġesù (v.38b). Pilatu hawn jidher persuna onesta, iżda fil-fatt b'din l-affermazzjoni huwa kien qed jinki lil-"Lhud." Din il-ħaġa tidher aktar ċara fil-vers 39 meta Pilatu jirreferi għal Ġesù bħala "is-sultan tal-Lhud," iżda fil-fatt huwa aktar kien qed jinbex lil-"Lhud" fuq it-tamiet politiċi tagħhom għal pajjiżhom. "Issa intom għandkom id-drawwa li neħilsilkom wieħed fil-Għid. Tridunix neħilsilkom lis-sultan tal-Lhud?" Hawnhekk Pilatu ma kienx qed ifittex serjament biex jeħles lil Ġesù. Pilatu kien jaf tajjeb li l-"Lhud" riedu joqtlu lil Ġesù (ara v.31), u huwa uża dan it-tagħrif li kellu sabiex filwaqt li juri l-awtorità tiegħu, jirredikola lil-"Lhud." Dan kollu, fil-fatt, ħoloq frustrazzjoni fil-"Lhud" li issa bdew jgħajtu għall-ħelsien ta' Barabba, kontra l-ħelsien ta' Ġesù (v.40).

Fir-raba' xena (19:1-3) Pilatu, għalkemm ma kienx konvint li Ġesù huwa ta' theddida għal Ruma, jagħmel użu mit-tortura krudila sabiex joħroġ il-verità minn Ġesù (v.1).[12] Pilatu seta' ma kienx jaf il-verità (ara 18:38a), iżda huwa ħaseb li seta' jikseb din il-verità minn Ġesù permezz tas-swat.

Dan iwassalna għall-ħames xena (19:4-7) fejn Pilatu issa kien konvint li ma kienx hemm każ serju kontra Ġesù – li kien innoċenti. Għat-tieni darba fil-fatt, Pilatu jgħid lil-"Lhud:" "Araw, se nġibhulkom quddiemkom hawn barra, biex tkunu tafu li jien ma nsib ebda ħtija fih" (v.4; ara 18:38). Pilatu iżda, kien jaf ukoll li "l-Lhud" kienu determinati li joqtlu lil Ġesù. Dawk l-istudjużi li jqisu s-swat li qala' Ġesù mir-Rumani bħala kastig, il-frażi "sabiex tkunu tafu li jiena ma nsib ebda ħtija fih" fil-v.4 hija problematika. Minkejja dan, l-affermazzjoni ta' Pilatu tagħmel sens jekk inqisu l-flaġelazzjoni bħala tortura jew mezz biex toħroġ il-verità. Pilatu juri lil-"Lhud" li minkejja li kien iflaġġella lil Ġesù, huwa ma stqarr l-ebda ħtija, u allura l-flaġelazzjoni ta' Ġesù toħroġ aktar biċ-ċar l-innoċenza tiegħu.

Bl-affermazzjoni "Arawh, hawn hu l-bniedem!" (v.5),[13] imbagħad, Pilatu jkompli jirredikola lil-"Lhud" permezz ta' Ġesù li hu kien qed iqisu bħala persuna innoċenti u li ma tagħmilx ħsara (v.5). Imma "l-Lhud" bdew jitolbu l-kruċifissjoni għal Ġesù, għalkemm Pilatu kompla jinkihom

meta jweġibhom: "Ħuduh u sallbuh intom; jiena ma nsib ebda ħtija fih" (v.6). Issa, għall-ewwel darba, "il-Lhud" jippreżentaw akkuża reliġjuża meta lil Pilatu jgħidulu: "Aħna għandna liġi, u skont din il-liġi għandu jmut, għax għamel lilu nnifsu Bin Alla" (v.7). Din hi l-akkuża li l-"Lhud" kienu diġà ġiebu kontra Ġesù aktar minn darba fin-narrattiva (ara 5:18; 10:33). Fuq kollox, din kienet offiża li magħha kien hemm marbuta piena kapitali skont il-liġi ta' Mosè (Lev 24:16).[14]

Is-sitt xena (Ġw 19:8-11) tiftaħ billi tippreżentalna wieħed mis-sentimenti ta' Pilatu f'dan il-mument. "Meta sama' dan, Pilatu aktar baża'" (v.8).[15] Minħabba f'hekk, Pilatu ried ikun jaf l-oriġini divina ta' Ġesù meta jistaqsih: "Int mnejn int?" (v.9). Din hija meqjusa bħala l-aktar mistoqsija fundamentali għall-Kristoloġija ta' San Ġwann.[16] Irritat mis-silenzju ta' Ġesù, Pilatu jipprova jafferma l-awtorità tiegħu imma ma jirnexxilux (v.10). Minflok, Ġesù jfakkar lil Pilatu li l-awtorità ta' Pilatu kienet mogħtija lilu minn Alla, litteralment: "minn fuq": "Ma kien ikollok ebda setgħa fuqi kieku ma ġietx mogħtija lilek minn fuq" (v.11). Probabbilment li hawn Ġesù kien qed jirreferi għall-qawwa ta' Alla mogħtija lil Pilatu għal dak il-waqt partikulari.[17]

Ġesù mbagħad ikompli jgħid lil Pilatu: "Għalhekk min ta lili f'idejk għandu ħtija akbar" (v.11). Din ir-rimarka għal min kien li ta lil Ġesù lil Pilatu (Ġuda jew Kajfa/"il-Lhud") huwa ħati ta' dnub akbar, ma jfissirx li Pilatu kien bla ħtija. Pilatu m'użax l-awtorità li kienet mogħtija lilu minn Alla sabiex iwettaq ġustizzja ma' Ġesù. Minflok, Pilatu "jgħaddi" lil Ġesù "lil-Lhud": "fl-aħħar [Pilatu] tahulhom f'idejhom biex isallbuh" (v.16a). Interessanti hawn l-użu tal-verb "tahulhom" jew "għadda." Bil-Grieg dan il-verb huwa *paredoken* li jista' jfisser "titradixxi" jew "tgħaddi" lil xi ħadd jew xi ħaġa lil xi ħadd ieħor. Ħafna drabi huwa Ġuda l-Iskarjota s-suġġett ta' dan il-verb fl-Evanġelju (ara wkoll 18:2,5). Bl-użu ta' dan il-verb, mela f'19:16a l-Evanġelista donnu li jrid jurina li meta Pilatu għadda jew ta lil Ġesù lil Lhud, huwa fil-fatt kien qed jitradixxi lil Ġesù għaliex huwa kien jaf tajjeb li Ġesù hu innoċenti!

Dan kollu jġibna għas-seba' xena (19:12-16a) fejn Pilatu jagħmel attentat sabiex jeħles lil Ġesù. Imma issa kollox

kien jidher li kien tard wisq, hekk kif "il-Lhud" lagħbu l-aħħar karta tagħhom. B'mod tassew għaqli huma mmanipulaw lil Pilatu billi mmodifikaw l-akkuża tagħhom mill-aspett reliġjuż (v.7) għal dik politika (v.12): "Jekk inti teħles lil dan, tiksirha ma' Ċesari; għaliex kull min jagħmel lilu nnifsu sultan ikun qiegħed jeħodha kontra Ċesari." Mela filwaqt li l-ewwel kien Pilatu li ta għażla lil-"Lhud" meta offrielhom lil min riedu li jeħilsilhom, jekk hux lis-Sultan tal-Lhud jew inkella lil Barabba, issa kienu huma li kienu qed jagħtu għażla lil Pilatu jekk riedx jagħżel lil Ġesù jew inkella l-alleanza tiegħu ma' Ċesari! Quddiem dan kollu, Pilatu joqgħod bilqiegħda fuq il-bank tas-sentenza, fil-post imsejjaħ "Litostrotos; bil-Lhud Gabbatà" (v.13) sabiex juri l-awtorità tiegħu fuq "il-Lhud."[18] Huwa jkompli jinki lil-"Lhud" meta jgħidilhom: "Araw is-sultan tagħkom!" (v.14), akklamazzjoni li waslet biex "il-Lhud" jitolbu għall-kruċifissjoni ta' Ġesù (vv.14b-15a). Pilatu issa jilgħab l-aħħar karta tiegħu. Bil-mistoqsija tiegħu: "Jien se nsallab lis-sultan tagħkom?" (v.15). B'mod sottili, Pilatu kien qed jimmanipula lil-"Lhud" meta dawn jesprimu l-alleanza tagħhom ma' Ruma filwaqt li jiċħdu l-lealtajiet reliġjużi tagħhom: "Aħna ma għandniex sultan ħlief lil Ċesari!" (v.15). B'din it-tweġiba tagħhom "il-Lhud" kienu ssiġillaw iċ-ċaħda tagħhom lil Alla li kien l-uniku sultan tagħhom, filwaqt li ddikjaraw li s-sultan tagħhom huwa dak pagan: Ċesari! Din hija waħda mill-akbar ironiji li l-Evanġelista San Ġwann jippreżenta fin-narrattiva tiegħu.

B'dan il-mod, Pilatu kien rebaħ l-alleanza tal-Lhud favur ir-Rumani, filwaqt li għadda lil Ġesù f'idejn "il-Lhud" sabiex isallbuh (v.16a). F'19:19-22, Pilatu jkompli jinki t-tamiet nazzjonali u messjaniċi tal-"Lhud" permezz tat-tabella li kienet tgħid "Ġesù ta' Nazaret, is-sultan tal-Lhud" li

twaħħlet mas-salib ta' Ġesù. Hawnhekk, Pilatu jkompli juri l-awtorità tiegħu meta jirrifjuta li joqgħod għat-tibdil issuġġerit mil-"Lhud" dwar il-kontenut tat-tabella miktuba minnu stess. Il-qawwa ta' Pilatu fuq "il-Lhud" tidher ukoll fil-vers 31 meta dawn kellhom bżonn il-kunsens tiegħu fuq affari reliġjuża.

l-Evalwazzjoni ta' Pilatu

Fil-logħba tiegħu, motivata mill-politika biex jimmanipula lil-"Lhud," Pilatu għamel li setaʼ sabiex iwassalhom jammettu r-rabta tagħhom ma' Ruma. Minħabba f'hekk, huwa għażel li jassagrifika l-verità/Ġesù. Pilatu m'użax l-awtorità mogħtija lilu minn Alla sabiex jagħmel ġustizzja; minflok huwa jwarrab il-verità/Ġesù u allura kkundanna lilu nnifsu (ara 3:20-21). Huwa kien jaf x'inhi l-verità u dak li hu ġust – Ġesù hu innoċenti u għandu jinħeles – iżda Pilatu ma mexiex ma' dawn il-konvinzjonijiet tiegħu.

Mhux ta' b'xejn li Pilatu mela, ġie kkaratterizzat b'mod differenti: minn bniedem dgħajjef, indeċiż u li jakkomoda għall-bniedem kattiv u provokattiv. Dan minħabba rappreżentazzjonijiet differenti tiegħu li nsibu fir-rakkonti tal-Evanġelju u f'għejun oħra storiċi bħal *Philo* u *Josephus*.[19] Għalkemm Pilatu jidher li kien gvernatur pjuttost kompetenti, huwa pprovoka lil-Lhud f'okkażjonijiet diversi. Jista' jkun iżda li huwa għamel hekk mingħajr ebda intenzjoni, minħabba forsi li ma kienx jaf biżżejjed, u allura kien insensibbli għad-drawwiet u l-liġijiet rigorużi tal-Lhud.[20]

Fil-konflitti tiegħu mal-Lhud, Pilatu seta' kien ras iebsa, iżda huwa kien iċedi, speċjalment fejn tidħol il-lealtà tiegħu lejn l-Imperatur Ruman. Għalhekk nistgħu nikkonkludu li jekk fl-Evanġelju skont San Ġwann, f'*Josephus* u *Philo*, Pilatu jidher bħala bniedem kattiv, deċiżiv u provokattiv, żgur li hu muri bħala personaġġ li kien jaf jagħżel għall-vantaġġ tiegħu u biex jissigura l-karriera politika tiegħu. San Ġwann jurina kif Pilatu għażel lil Ċesari u l-imperu "minn hawn isfel," minflok lil Ġesù u s-saltna tiegħu "minn fuq." L-istampa ta' Pilatu fir-Raba' Evanġelju, mela, ma tantx hija wisq differenti minn dik li nsibu f'*Josephus* u *Philo*.[21]

Referenzi

1 Ara Cornelis Bennema, *Encountering Jesus: Character Studies in the Gospel of John* (Milton Keynes: Paternoster, 2009), 203-204.

2 Ara *War* 2.169-174; *Ant.* 18.55-59.

3 Ara *War* 2.175-177; *Ant.* 18.60-62.

4 Skont Brian Charles McGing, "Pontius Pilate and the Sources," *Catholic Biblical Quarterly* 53 (1991): 430, l-intenzjoni ta' Pilatu ma kinetx li jxerred id-demm, imma li juża l-forza mingħajr ma joqtol, imma għarralu.

5 Ara *Leg.* 299-305.

6 Ara *Leg.* 299-301.

7 Għejun oħra jirreferu għalih bħala "prokuratur" jiġifieri uffiċjal finanzjarju tal-provinċja. Ara Josephus, *Jewish War* 2.169; Philo, *Embassy to Gaius* 1.299. Pilatu jiġi msejjaħ ukoll bħala "gvernatur," titlu ġeneriku għal mexxej. Ara Mt 27:2; Lq 3:1; Josephus, *Ant.* 18.55.

8 Minħabba l-kwestjoni tal-antisemitiżmu f'rabta ma' dan l-Evanġelju, meta nitkellmu mil-"Lhud" f'dan l-Evanġelju, se ninkludu din il-kelma fl-*inverted commas.*

9 Ħafna mill-istudjużi jżommu din l-iskema. Għal skema differenti ara Charles Homer Giblin, "John's Narrative of the Hearing before Pilate" (John 18,28-19,16a)," *Biblica* 67 (1986): 221-239. Ara wkoll, Martin Micallef, "L-Evanġelista li jehmeż: Riflessjonijiet fuq it-titlu ta' 'Krisu Re' fir-Raba' Evanġelju, l-ewwel parti," *Dawl Frangiskan* 174 (Novembru 1997): 2-4; Martin Micallef, "L-Evanġelista li jehmeż: Riflessjonijiet fuq it-titlu ta' 'Krisu Re' fir-Raba' Evanġelju, it-tieni parti,"

Dawl Frangiskan 175 (Diċembru 1997): 2-3.

10 Kontra dan l-argument ara Warren Carter, *Pontius Pilate: Portraits of a Roman Governor* (Collegeville, MN: Liturgical Press, 2003), 141-142, fejn jargumenta li Pilatu kien qed iżomm mal-"Lhud" sabiex jeħles minn Ġesù.

11 Fuq din it-tweġiba ta' Pilatu ara Bart D. Ehrman, "Jesus' Trial before Pilate: John 18.28-19.16," *Biblical Theological Bulletin* 13 (1983):124-131.

12 Fuq dan il-punt ara Jennifer A. Glancy, "Torture: Flesh, Truth, and the Fourth Gospel," *Biblical Interpretation* 13 (2005): 107-136 fejn targumenta li s-swat aktar milli tortura punittiva, kien att uffiċjali jew mezz biex tinterroga u toħroġ il-verità. Awturi oħra iżda jenfasizzaw aktar l-aspett tat-tortura punittiva u ta' uġigħ bħala kastig. Ara David K. Rensberger, *Overcoming the World: Politics and Community in the Gospel of John* (London: SPCK, 1988), 93.

13 L-awtur ta' dan l-Evanġelju seta' kien qed jalludi għall-"umanità" ta' Ġesù jew għat-titlu tiegħu ta' "Bin il-bniedem."

14 Ara David W. Wead, "We have a Law," *Novum Testamentum* 11 (1969): 185-189, fejn jargumenta li "il-Lhud" kienu qed jakkużaw ukoll lil Ġesù bħala profeta falz li kien qed iqarraq bil-poplu u jbegħedhom mil-Liġi ta' Mosè, offiża oħra li kienet marbuta ma' piena kapitali (Dewt 13:1-5).

15 Ara Mark W.G. Stibbe, *John as Storyteller: Narrative Criticism and the Fourth Gospel,* SNTSMS, 73 (Cambridge: Cambridge University Press, 1992), 108. Aktar milli "jibża' aktar" xi traduzzjonijiet jiktbu li Pilatu beda "jibża" għaliex qabel ma naqrawx li Pilatu kien qed jibża.'

16 Ara Francis J. Moloney, *The Gospel of John,* Sacra Pagina 4 (Collegeville, MN: Liturgical Press, 1985), 495.

17 Ara R. Bultmann, *The Gospel of John,* trans. George R. Beasley-Murray (Philadelphia: Westminister, 1971), 662; Raymond E. Brown, *The Gospel According to John,* Anchor Bible 29A (New York-Doubleday, 1970), 892-893. Għal kritika fuq din l-interpretazzjoni ara, John Howard Yorder, *The Politics of Jesus* (Grand Rapids: Eerdmans, 2nd ed. 1994), kapitlu 10.

18 Għalkemm hu possibbli li titraduċi wkoll 19:13b bħala "u hu [Pilatu] qiegħed lil [Ġesù] fuq is-siġġu tal-ġudizzju." Kontra din it-traduzzjoni ara Colleen M. Conway, *Men and Women in the Fourth Gospel: Gender and Johannine Characterization,* SBLDS, 167 (Atlanta: Society of Biblical Literature, 1999), 161.

19 Ara McGing, "Pontius Pilate and the Sources," 416-438; Helen K. Bond, *Pontius Pilate in History and Interpretation,* SNTSMS 100 (Cambridge: Cambridge University Press, 1998), 174-175.

20 Ara McGing, "Pilate," 434-435; Bond, *Pontius Pilate in History and Interpretation,* 47-48, 93.

21 Ara Frances Taylor Gench, *Encounters with Jesus: Studies in the Gospel of John* (Louisville: Westminister John Knox, 2007), 122-123. Għalkemm hemm opinjonijiet opposti għal dan. Ara pereżempju, Margaret Davies, *Rhetoric and Reference in the Fourth Gospel,* JSNTSup 69 (Sheffield: Sheffield Academic Press, 1992), 314-315; Jerome J. Neyrey, *Gospel of John,* NCBC (Cambridge, Cambridge University Press, 2007), 304-305.

ĠEDDED L-ABBONAMENT TIEGĦEK

L-ART Imqaddsa
RIVISTA BIBLIKA

TIĠDID
L-ART IMQADDSA
2019

ABBONAMENT:

€10 fis-sena

€15 jew aktar Sostenitur

TOĦROĠ KULL 3 XHUR

Kummissarjat tal-Art Imqaddsa
8, Triq Santa Luċija,
Valletta, VLT 1213
Malta
Tel: 2124 2254
E-mail: comalt@ofm.org.mt
www.ofm.org.mt

Jekk irċevejt ir-Rivista b'xejn għaliex ġejt l-Art Imqaddsa mal-Franġiskani, ħallas l-abbonament biex tkompli tirċiviha.

Kunjom ______________________

Isem ______________________

Indirizz ______________________

____

____

Kodiċi Postali ______________________

Qed nibgħat € ____________
bħal abbonament għall-2019

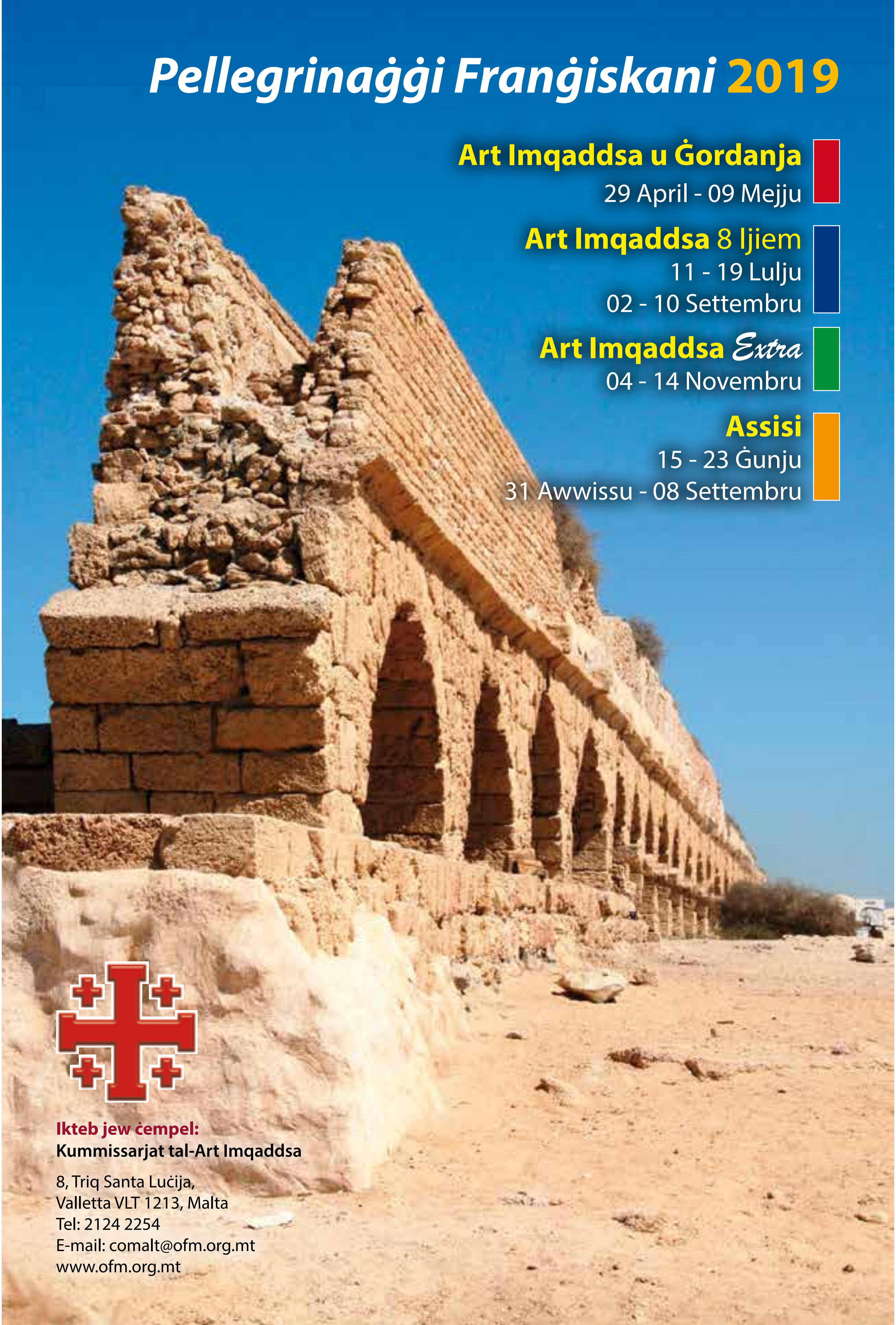

Pellegrinaġġi Franġiskani 2019

Art Imqaddsa u Ġordanja
29 April - 09 Mejju

Art Imqaddsa 8 ljiem
11 - 19 Lulju
02 - 10 Settembru

Art Imqaddsa *Extra*
04 - 14 Novembru

Assisi
15 - 23 Ġunju
31 Awwissu - 08 Settembru

Ikteb jew ċempel:
Kummissarjat tal-Art Imqaddsa

8, Triq Santa Luċija,
Valletta VLT 1213, Malta
Tel: 2124 2254
E-mail: comalt@ofm.org.mt
www.ofm.org.mt